

Slutrapportering till Bothéns stiftelse:

Konferens Integrated Pest Management – Cultural Heritage 2024

Den återkommande internationella konferensen om samordnad skadedjurskontroll hölls i år i Berlin under tre dagar i september. Senast denna sammankomst hölls var i Stockholm 2019. Konferensen hade denna gång drygt 200 deltagare från hela världen och 33 föredrag om varierande områden presenterades.

Första dagen handlade om IPM i teorin; krav för att lyckas. Dag två och tre avhandlade IPM i praktiken; biologisk mångfald i en föränderlig värld och sista utvägens bekämpningsmetoder. Sista halvan av dag tre ägnades åt valbara studiebesök.

Under föredragen första dagen diskuterades bland annat frågan om varför det är viktigt att ha ett IPM-program kring sina museisamlingar, att i det längsta genom alternativa metoder kunna ha kontroll över skadedjur utan att använda pesticider. Genom effektiv koordinering av program och rutiner i museibygnader och magasin kan man göra många förebyggande åtgärder. Detta kan innefatta systematisk kontroll genom verktyg som Pest Occurance Index, där man schematiskt noterar vilka skadedjur som påträffas var.

Ett annat verktyg som används för IPM är Pest Eradication Material Database som visar hur olika material påverkas av pesticider. Det finns också verktyg under utveckling som kan hjälpa till att upptäcka vissa typer av skadedjur vars aktivitet kan vara svår att avgöra inne i ett föremål, exempelvis håller man i Tyskland på att ta fram apparatur för akustisk diagnostisering av strimmig trägnagare, med ”ultra white band sensor”.

En faktor i IPM-arbetet att ta hänsyn till är att olika år och olika typ av byggnader medger olika förutsättningar för skadedjur att manifesteras. Om man upptäcker s.k. hotspots där skadedjur verkar frodas behöver man undersöka varför det förhåller sig så. I möjligaste mån agera enligt följande: undvika, blockera, upptäcka, åtgärda och återhämta. Antal fallor som sätts ut påverkar antalet fynd.

Precis som det mesta påverkas även vår skadedjursproblematik av att vårt världsklimat förändras. Man ser idag att skadedjur som tidigare endast påträffats i vissa delar av världen nu sprider sig till många fler länder i takt med klimatförändringar. Ett exempel på detta som togs upp är olika arter av silverfisk. Den långsprötade silverfisken (”Grey silverfish”) blev vanligare på fler ställen för ca 10 år sedan och klarar sig i lite torrare miljöer än den vanliga. Den är dessutom både snabbare och glupskare. På senare tid har man även sett den mer ovanliga typen Pärlmorssilverfisk (”Ghost silverfish”) på fler ställen i världen, bland annat här i Sverige.

Det har gjorts mycket forskning på olika skadedjurs levnadsförutsättningar och hur vi kan utnyttja kunskapen till att skapa sämre förutsättningar för dem att etablera sig. Exempelvis genom att sänka temperaturen i ett magasin från exempelvis 18 grader till 11 kan man få ner skadeinsekternas ätande med 75%. Man bör även se över vad som lockar till sig skadedjur, exempelvis kan betet i musfällor vara mat för skadeinsekter. Konserveringsåtgärd med vetestärkelseklister på äldre skinnband visade sig i ett fall vara attrahent för brödbaggar.

Det forskas på alternativa metoder för att undvika pesticider i det längsta. Exempelvis ”netting”, där man täcker in föremålen med impregnerade myggnät, har visat viss signifikans för att fungera för att minimera skadedjursangrepp i miljöer man har svårt att kontrollera klimat och övriga premisser, i exempelvis källare och på vindar. Ett annat pågående forskningsprojekt är att använda naturliga fiender, såsom getingar och spindlar som varandes rovdjur som kan vilja äta det vi anser som skadedjur. Även parasitism där man låter dessa äta skadedjurens ägg skulle kunna vara en fungerande metod.

En annan del av det förebyggande arbetet kan även vara att bygga bort en del av problematiken om det finns möjlighet. Exempelvis kan man sätta igen skadedjursingångar i äldre byggnader (skorstenar, ventiler mm.) samt i nybygge ha en buffertzonen eller s.k. ”dead zone” mellan yttervägg och innervägg om möjlighet för det finns. Att även undvika att ha en miljö runt byggnaden som främjar olika typer av skadedjur kan ha effekt. Man kan också förebygga genom att försöka undvika att dela byggnad med verksamheter som är olämpliga ur skadedjurssynpunkt.

Saneringsmetoder i förebyggande eller åtgärdande syfte togs upp med anledning av att se för- och nackdelar för olika typer av material (påverkan). Värmebehandling, frysning, gasning, anoxi var de metoder som inte innehåller pesticider som togs upp och valen diskuterades.

Föredragen höll varierande karaktär. En del var baserade på rent praktiskt förfarande hur man gått till väga i organisationen vid upptäckt av en infestation, hur ett i övrigt för skadedjur okänsligt material trots allt kan påverkas samt även hur man gör med förebyggande åtgärder om de ekonomiska resurserna är små. Andra föredrag var i stället smalt inriktade på hur en särskild art utvecklas i olika miljöer och hur vi kan hindra den från att bli ett problem i våra samlingar.

Valbara studiebesök

Under andra halvan av sista dagen fick deltagarna göra olika studiebesök.

Charlottenburgs slott byggdes 1695 och genomgick en återuppbyggnad/renovering efter andra världskriget slut. Under visningen berättade en av konservatorerna om vilka metoder som användes för att bevara miljön och med det även hur man arbetar med IPM i en gammal byggnad som både visas för besökare som en hel miljö och även innehåller en del magasinering av inventarier.

I närheten av Charlottenburgs slott ligger **Rathgen Research Laboratory** som är ett forskningsinstitut som tillhandahåller tjänster åt de statliga museerna i Berlins, samt även ICOMOS, ICOM och ICCROM. Det ligger inrymt i en byggnad från 1888. Verksamheten innefattar en vidd av olika instrument för att kunna hantera diverse analysmetoder; allt från Oddy-test, metallurgiska undersökningar, röntgen-metoder till forskning på olika typer av skadedjur. Om två år flyttar verksamheten till moderna lokaler och då kommer den biologiska forskningen få en egen avdelning.

Summering

Detta var en mycket intressant och lärorik konferens då den verkligen gick på djupet i detaljerna kring många olika områden inom IPM. Att kunna ta med sig den nya kunskapen hem till den egna verksamheten är värdefullt då internationell forskning på specialområden som detta värderas och respekteras. Flera föredrag kring konferensens utkomst har ordnats inom den egna organisationen för att sprida denna kunskap och nya tillvägagångssätt för att skydda våra samlingar, som är en del av vår kärnverksamhet.

Annika Edgren

2024-12-12